TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKT: IMKONIYATLAR VA XATARLAR

Fayziyeva Mahbuba Rahimjonovna - O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti professori, p.f.d. (DSc)

So‘nggi yillarda sun’iy intellekt (SI) inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib keldi.

Ayniqsa, ta’lim sohasida sun’iy intellekt texnologiyalari o‘qitish va o‘rganish jarayonlarini tubdan o‘zgartirmoqda. SI yordamida individual ta’lim, ma’lumotlarni tahlil qilish, prognoz qilish va turli o‘quv faoliyatlarini avtomatlashtirish mumkin bo‘ldi. Bu maqolada ta’limda sun’iy intellektning asosiy imkoniyatlari, platformalari, afzalliklari va muammolari haqida so‘z yuritiladi.

Sun’iy intellekt texnologiyalari har bir talabaning o‘rganish qobiliyati, qiziqishlari va bilim darajasiga mos individual ta’lim rejalarini ishlab chiqish imkonini beradi. Maxsus algoritmlar va mashinali ta’lim vositalari yordamida har bir talaba uchun maxsus topshiriqlar, mashg‘ulotlar va testlar avtomatik ravishda yaratiladi. Xususan, Duolingo yoki Khan Academy kabi onlayn ta’lim platformalari foydalanuvchi natijalari asosida topshiriqlarning qiyinligini moslashtiradi.

Sun’iy intellekt asosidagi repetitorlar talabalarning savollariga real vaqt rejimida javob berishga qodir. Bu repetitorlar talabaga murakkab mavzularni tushuntirish, tushunmovchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etishga yordam beradi. Xususan, ChatGPT kabi ilg‘or NLP (Tabiiy tilni qayta ishlash) modellari talabalarning savollariga javob berishda ishlatiladi.

Sun’iy intellekt vositalari onlayn testlarni yaratish, avtomatik baholash va xatolarni tahlil qilish uchun keng qo‘llanilmoqda. Bu vositalar talabalarning bilim darajasini avtomatik baholab, ularga qayta aloqa bera oladi. Xususan, Google Forms yoki MS Forms kabi platformalarga sun’iy intellekt integratsiya qilingan bo‘lib, u talabalarning xatolarini tahlil qilib, murakkab mavzular bo‘yicha qo‘shimcha resurslarni taklif etadi.

Sun’iy intellekt asosidagi yordamchi vositalar o‘qituvchilarning ish yukini kamaytiradi.

Ushbu vositalar dars rejalarini tuzish, o‘quv materiallarini tanlash va talabalarning faoliyatini monitoring qilishda yordam beradi. Xususan, MagicSchool AI, Microsoft Teams, va Google Classroom kabi platformalar SI yordamida o‘quv faoliyatini nazorat qilish va avtomatik hisobotlarni yaratishga imkon beradi.

MagicSchool AI AI neyron tarmoqlardan foydalangan holda o‘quv jarayonini osonlashtiradigan platformadir. O‘qituvchilar uchun darslarni rejalashtirish, ta’lim mazmunini tayyorlash, talabalar va ota-onalar bilan muloqot qilish uchun mo‘ljallangan 60 dan ortiq vositalarni taqdim etadi.

MagicSchool o‘qituvchilarga turli vazifalarni bajarishda yordam berish uchun ilg‘or AI texnologiyasidan foydalanadi. Platforma foydalanuvchilar uchun qulay bo‘lib, o‘qituvchilarga o‘z vositalarini muayyan ehtiyojlar asosida sozlash imkonini

beradi va shu bilan talabalarni jalb qilish va qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilishi mumkin bo'lgan qimmatli vaqtni tejaydi.

MagicSchool - bu sun'iy intellekt (AI) bilan ishlaydigan ta'lim platformasi bo'lib, u o'qitish va o'rganishni o'zgartiradi. U o'qituvchilar uchun qiziqarli dars rejalari, baholashlar va Individuallashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratishga imkon beruvchi keng qamrovli vositalar to'plamini taklif etadi. MagicSchool kengaytirilgan reallik (AR) xususiyatlari yordamida o'quvchilarni chuqurroq tushunish va faolligini oshirishga yordam beradi.

Magic School AI xususiyatlari:

− O'qituvchilar uchun: MagicSchool AI o'qituvchilarning ko'p vaqt va kuchini talab qiladigan muntazam vazifalar sonini kamaytirishga yordam beradi, bu ularga talabalar bilan bevosita ishlashga ko'proq vaqt sarflash imkonini beradi. Neyron tarmoqlar yordamida o'qituvchi dars rejasini, murakkab mavzularni yaxshiroq tushunish uchun ma'lumot matnlarini, turli mamlakatlar talabalari bilan o'zaro aloqani soddalashtirish uchun matnni tarjima qilishni, shuningdek, aloqa vositalarini oladi. Talabalar uchun tavsiyalar va takliflarni shakllantirish vositalari mavjud bo'lib, ular o'qituvchilarga o'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayoniga individual yondashishga yordam beradi.

− Talaba uchun: MagicSchool AI, shuningdek, keyingi avlod uchun AI savodxonligini oshirish uchun talabalar tomonidan foydalanish uchun mo'ljallangan. Xizmat ish jarayonlarini samarali avtomatlashtirish tufayli haftasiga 10 soatdan ortiq vaqtni tejash imkonini beradi, ortiqcha yuklanish bilan kurashishga yordam beradi.

− Foydalanish qulayligi: MagicSchool AI oddiy va intuitiv interfeysga ega bo'lib, o'qituvchilarga uning vositalari va xususiyatlaridan foydalanishni osonlashtiradi. Hatto yoshi kata o'qituvchilar ham neyron tarmoqlardan foydalanishlari mumkin.

− Xavfsizlik: MagicSchool AI ta'lim muassasalari uchun ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlaydi. Platforma talabalarning shaxsiy ma'lumotlariga hech qanday talab yo'qligini ta'minlaydi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi afzalliklari:

− Vaqtni tejash: SI vositalari o'qituvchilar uchun baholash, dars rejalarini tuzish va hujjatlarni yuritish kabi vaqt talab qiluvchi jarayonlarni avtomatlashtiradi.

− Ommaviy va masofaviy ta'lim: SI platformalari istalgan joyda va istalgan vaqtda ta'lim olish imkonini beradi.

− Yangicha ta'lim yutuqlari: SI talabalarga qiyin mavzularni virtual muhitda o'rganish imkoniyatini beradi, bu esa ularning bilimlarini yanada mustahkamlaydi.

− Tenglikni ta'minlash: Sun'iy intellekt har bir talaba uchun individual yondashuv yaratish imkonini berib, talabalarning individual ehtiyojlarini qondirishi mumkin.

Sun'iy intellektning ta'limdagi muammolari

Ish o'rinlarining qisqarishi: sun'iy intellekt ning ta'limdagi avtomatlashtiruvchi xususiyatlari o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojni qisqartirishi mumkin. Bu ko'plab ish o'rinlarining yo'qolishiga olib kelishi ehtimoli bor.

Ehtiyotsizlik va g'arazli algoritmlar: agar sun'iy intellekt algoritmlari noto'g'ri ma'lumotlar asosida o'qitilgan bo'lsa, ular diskriminatsiya yoki noto'g'ri qarorlarga

olib kelishi mumkin. Masalan, SI avtomatik baholash tizimlari yomon o‘qitilgan bo‘lsa, noto‘g‘ri natijalarni chiqarishi mumkin.

Shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish: Sun’iy intellekt vositalari talabalarning shaxsiy ma’lumotlarini yig‘adi. Bu ma’lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligi jamiyat uchun muhim muammo hisoblanadi.

Sun’iy intellekt etikasining asosiy tamoyillari

- Adolat va noziklik
- Maxfiylik va xavfsizlik
- Shaffoflik va tushunarli bo‘lish
- Mas’uliyatlilik
- Inson nazorati

Texnologiyaga bog‘liqlik: sun’iy intellekt asosidagi ta’lim texnologiyalariga haddan tashqari bog‘lanish insonlar orasida jismoniy va ijtimoiy aloqalarni zaiflashtirishi mumkin.

Sun’iy intellektning ta’limdagi xatar va muammolari

- Inson omili kamayishi
- Maxfiylik va xavfsizlik
- Tengsizlik
- Sifat nazorati

Ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar − o‘qituvchilarning malakasini oshirish: o‘qituvchilar sun’iy intellekt vositalaridan to‘g‘ri foydalanishni o‘rganishlari kerak;

− shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish: talabalar va o‘qituvchilarning shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilish choralarini ko‘rish lozim;

− foydali texnologiyalarni tanlash: Sun’iy intellekt vositalari orqali o‘quv jarayonini optimallashtirish uchun ularning afzalliklari va kamchiliklarini o‘rganish zarur;

− etik talablarga amal qilish: Sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishda etik talablarga rioya qilish kerak;

Xulosa. Sun’iy intellekt ta’lim sohasini tubdan o‘zgartirmoqda. U orqali individual yondashuv, baholash tizimlarini avtomatlashtirish va virtual muhitda ta’lim olish imkoniyatlari paydo bo‘ldi. Biroq, sun’iy intellektning axloqiy, huquqiy va ijtimoiy muammolari ham yo‘q emas. Shuning uchun ta’lim sohasida sun’iy intellekt dan samarali foydalanish uchun, uning imkoniyatlari bilan bir qatorda xavflarini ham e’tiborga olish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Fayziyeva M.R. Raqamli texnologiyalarning ta’limga integrasiyasiga ta’sir etuvchi omillari / GulDU axborotnomasi 2023. № 2.
2. https://www.dw.com/ru/evrosouz-uzestocaet-pravila-ispolzovania-iskusstvennogointellekta/a-69141900